

# #RSABUDGET2022

Phatlalatsa ya kopanelo dipakeng tsa Lefapha la Matlotlo la Naha le Tshebeletso ya Lekgetho ya Afrika Borwa

www.treasury.gov.za | RSA Budget | #RSABudget2022

ISSUED BY



Tel: (012) 315 5757  
www.treasury.gov.za

TLHAHISO-LESEDING

**TEKANYETSO YA DITJHELETE KE ENG?**

Ka Hlakola selemo se seng le se seng, Letona la Ditjhelete le teka tekanyetso ya ditjhelete ya naha, moo teng le tsebahatsang tshebediso ya ditjhelete ya mmuso, lekgetho le merero ya dikadimo bakeng sa dilemo tse tharo tse latelang. Tekanyetso ya ditjhelete ya naha e arola tjhelete dipakeng tsa mafapa a naha, diporovense le bomasepala.

**EBE TEKANYETSO YA DITJHELETE E HLOPHUWA JWANG?**

1. Ditataiso tsa lefapha di ya ntshwa tse bontshang tlhahisoleseding e hlokalahalang ya tekanyetso ya ditjhelete
2. Mafapa a potlakisa mananeo a ona le ho bokella merero ya tshebediso ya ditjhelete le boitlamo ba phano ya ditshebeletso
3. Ditlahiso tsa tekanyetso ya ditjhelete di a romelwa ho Lefapha la

- Matlotlo la Naha mme ho buisanwa ka tsona
4. Ditlahiso tsa dikabo di a sekasekwa ke dikomiti tsa kopanelo tsa mafapa tsa Balaodi-Kakaretso
  5. Dikgothaleto tsa tekanyetso ya ditjhelete di a etswa ho Komiti ya Matona
  6. Setatemente sa Leano la Tekanyetso ya Ditjhelete sa Nako e Bohareng se bontshwa Tekanyetso ya Ditjhelete e latelang

7. Ditekanyetso tsa ho qetela di etswa ke Kabinete
8. Ditokomane tsa Tekanyetso ya Ditjhelete di a hlophiswa
9. Tekanyetso ya Ditjhelete ya sehlooho e ya tekwa
10. Palamente e tshohla le ho ananela Tekanyetso ya Ditjhelete
11. E romelwa ho Mopresidente ho e tekenela ho ba Molao



## KATAMELO E TSHEHETSEILENG E LEBILENG HO TSOSOLOSO YA MORUO

Mmuso o ekeletse ka potlako tshebediso ya ditjhelete ho ditlhoko tsa setjhaba ditekanyetsong tsa ditjhelete tse pedi tse sa tswa ho feta e le ho sireletsa Mafrika Borwa – haholoholo malapa a futsanehileng.

Tshebediso ya ditjhelete ho tsa bophelo bo botle, thuto, kaho ya matlo, dikrante tsa setjhaba, dipalangwang, mananeo a khiro le ditshebeletso tsa masepala e eketsehile ho tloha ho peresente tse 58.2 ho ya ho peresente tse 59.5 tsa tekanyetso ya ditjhelete dipakeng tsa 2019/20 le 2021/22.

Palo e ka bang halofo ya Mafrika Borwa ohle ha jwale a amohela bonyane krante e le nngwe ya setjhaba ho tswa ho mmuso. Ka nako eo, moruo ha o hole ka potlako bakeng sa hore batho ba bangata ba fumane mesebetsi, e leng ntho e mpefatsang ho se lekane le bofutsana.

Tekanyetso ena ya ditjhelete e leka

ho tshehetsa lekgetho le tshebediso ya ditjhelete. Mmuso o sebedisitse tjhelete e ngata ho feta eo o e fumanang ho tswa lekgethong mme sena se bakile hore ditjhelete tsa setjhaba di fokole. Ho sa lekane hona ho lokela ho lokiswa. Ho hloleha ho etsa jwalo ho tla baka hore mmuso o kadime tjhelete e ngata hore o tsebe ho e sebedisa. Sekoloto sa setjhaba ha jwale se nyolohetse ho R 4.35 terilyone. Ranteng e nngwe le e nngwe e bokelleditsweng lekgethong, disente tse 17 di sebedisetswa ho lefa tswala ya sekoloto sena – e leng tjhelete e ka beng e sebedisetswa ho etsa mesebetsi, ho ntlafatsa ho ruta le ho aha dipetlele. Haeba sekoloto sena se sa fokotswe, se ka baka mathata a maholo a moruo le a ditjhelete.

Nakong e ka bang dilemo tse pedi, Afrika Borwa e ntse e lwantshana le sewa sa COVID-19 esitana le ho putlama ha moruo. Mmuso o ile wa potlakisa ho boloka maphelo le boiphediso, esitana

le ho tshehetsa Mafrika Borwa a futsanehileng ka ho fetisisa, ha kwana o ne o tsitsisa ditjhelete tsa setjhaba nakong e mpe ka ho fetisisa ya ho wa ha moruo nakong ya dilemo tse mashomeshome. Hobane pokello ya lekgetho e bile betere ho feta ka moo ho neng ho lebelletswe ka teng selemong sena, mmuso o kgona ho tshehetsa ka ditjhelete mananeo a potlakileng haholoho. Empa boholo ba ntlafalo ya lekgetho ho lebelletswe hore e tla ba ntho ya nakwana. Haeba moruo wa rona o hola ka potlako, lekgetho le tla ntlafala. Sena se tla dumella mmuso ho kwala sekgeo se dipakeng tsa lekgetho le tshebediso ya ditjhelete, esitana le ho tsitsisa sekoloto sa ona.

Tekanyetso ya ditjhelete e fana ka tshebediso ya tlatsetso ya nakwana, haholoholo bakeng sa tshehetso ya dikrante tse ngata tsa setjhaba, ho thewa ha mesebetsi le sekthareng ya bophelo

bo botle ho tswela pele ho lwantsha COVID-19. Hape ka nako eo, mmuso o tla twela pele ka lewa la lona la nako e bohareng la ho fokotsa kgahello ya tekanyetso ya ditjhelete le ho kgina ho eketseha ha sekoloto. Tekanyetso ya Ditjhelete ya 2022 e eketsa krante e ikgethang ya COVID-19 ya 350 ka kgwedi bakeng sa kimollo ya setjhaba bakeng sa dikgwedi tse 12. Empa ho eketsa krante ka mora Hlakola 2023 ho tla lokela ho bapiswa le mehlodi ya ditjhelete ya moshwelella, e leng se bolelang keketseho ya lekgetho kapa ho fokotsa ha tshebediso e nngwe ya ditjhelete tsa mmuso. Mmuso o sebedisana le melao esitana le molemo wa krante ya moshwelella, le dikgetho tsa tshehetso ya ditjhelete ho netefatsa hore e ya kgoneha. Ditsebiso tse ding di tla etswa ho Setatemente sa 2022 sa Leano la Tekanyetso ya Ditjhelete sa Nako e Bohareng (MTBPS).





## RE NETEFATSA MORUO O MATLA O NANG LE MAMELLO

Sewa se amme hampe mmaraka wa mesebetsi, ho bakileng tahlehelo wa mesebetsi e 2.1 miliyone ho tloha kotareng ya pele ya 2020. Ho na le kotsi ya hore mesebetsi ena e ka se kgutliswe.

Ho qhoma ha dikgoka tsa setjhaba ka Phupjane 2021 mane KwaZulu-Nalala le dikarolong tsa Gauteng ho boetse ha senya moruo wa rona le ho fedisa mesebetsi. Maano a tsosoloso ya moruo a mmuso a tsepamisa maikutlo ho theheng mesebetsi le tshehetso ya lekeno. Sena se kenyelletsa ho fana ka mananeo a khiro ya setjhaba le ditlhapiso tsa lekgetho. Hape ka nako eo, mmuso o etsa dintjhafatso tsa sebopeho tsa ho tliša tsebo e ngata ya mosebetsi ka hara moruo le ho nolofatsa ho etsa kgwebo le mmuso. Khiro e hodimo, le ho atoloswa ha sehlopha se mahareng, ho tla eketsa



lekeno le tshebediso ya tjehelele ha nako e ntse e tsamaya.

Mmuso o bile le tswelopele mabapi le dintjhafatso tsa sebopeho tse hlahositsweng ka hara 2021 MTBPS. Mohlala, Lefapha la Temothu, Ntjhafatso ya Mobu le Ntshetsopele ya Mahae le hirisitse dihekthara tse 200 000 tsa mobu ho dihlopha tse potlakisitsweng, tse tshehetsang ho thewa ha mesebetsi le dikgwebo tse nyane. Diporojeke tse bohlokwa tsa moralomotho tse mashome a mahlano a nang le metso e mehlano, tsa boleng ba R595 bilyone,

di potlakisitswe dibakeng tsa matla le metsi ho ntlafatsa bokgoni ba moruo ba ho hola ka potlako.

Lefapha la Matlotlo la Naha le bolela hore moruo o tla hola ka peresente tse 2.1 ka 2022, e leng ka pele ho feta ka moo ho neng ho lebelletswe ka teng. Le ha ho le jwalo, ditlamorao tse felletseng tsa sewa sena di ntse di sa hlaka, haholo-holo mabapi le tahlehelo ya mesebetsi, matsete a tjetjhiseditsweng morao nakong. Dintjhafatso tse rerilweng tsa mmuso di bohlokwa ho ntjhafatsa matsete, kgolo le khiro.

## MOLAETSA O TSWANG HO LETONA

**Leano la ditjhelele – leo e leng karolo ya Lefapha la Matlotlo a Naha – ke se seng sa disebediswa tsa bohlokwa tse fumanehang ho rona ho arabela diphephetso tsa tlala, tlhokeho ya mosebetsi le ho sa lekane tse mpefaditsweng ke koduwa ya COVID-19.**

Tekanyetso ya Ditjhelele ya 2022 e mabapi le ditjhelele e bolokehang le tshireletso ya setjhaba bakeng sa bafutsana, ba amehileng haholo ke ditlamorao tsa sewa, le ho etsa ho be le kgolo.

Tsela ya ditjhelele eo re e kgethileng e kenyelletsa ho tsitsisa maemo a sekoloto ha re ntse re fokotsa kgahello ya tekanyetso ya ditjhelele. Re boetse re itlamme ho fumana ditsela le mekgwa ya ho tshehetsa tshehetso ya ditjhelele ya nako e kgutshwanyane ho sireletsa batho ba amehang ha bobebe ka ho fetisisa ka hara rona ho tswa ho dintho tse mpehadi tsa sewa.

Ho feta moo, re kenya tshehetsong metjha le maano a ikemiseditseng ho etsa ho be le kgolo ya moruo ya nako e telele ka ho etsa maemo a hlokehang a ho hohela matsete, ho matlafatsa mothamo wa mmuso wa ho etsa hore ho be le moruo, le ho netefatsa hore tjehelele ya setjhaba e sebediswa ka mkgwa o nang le tswelopele le boikarabelo.

Sena ha se mosebetsi o bobebe. E batla hore re etse dikgwebisano tsa mawa le diqeto tse thata. Sena se kenyelletsa ho etsa boitelo ba nako e kgutshwanyane, ho kenyelletsa thibelo ya ditjeho, hore re tle re ahe sebaka sa ditjhelele se hlokaahalang ho tsetela moruo le ho busetsa maemo a hodimo a phano ya ditshebeletso.

E boetse e batla hore re nke matla a rona ho mamello re le batho ba e sa leng re hlola maemo a mefutafuta.

Dilemong tse pedi tse fetileng, ha esale sewa se fihlile maqalong a 2020, re ile ra lokisa karabelo ya rona ho tshwana kapa ho feta diphephetso tseo re tobaneng le tsona. Ha nako e ntse e tsamaya, hanyane hanyane, re a hlola ho aheng botjha moruo wa rona.

## TSHEBEDISO YA DITJHELELE YA MORALOMOTHEO HO KGOHALETSA MATSETE LE KGOLO



**Diporojeke tse nepahetseng tsa moralomotho di ka tshehetsa kgolo ya moruo ya nako e telele, theha mesebetsi le ho fokotsa bofutsana. Mmuso o kopanya disebediswa le dikgwebo esitana le ditheo tse ding ho tshehetsa ka ditjhelele matsete ana a ditjhelele.**

Tshebediso ya ditjhelele ya moralomotho wa sekthara ya setjhaba nakong ya dilemo tse tharo tse latelang e lekanyeditswe ho R 812.5 bilyone. Diporovense le masepala ba lebelletswe ho sebedisa R 185.5 bilyone le R 194.4

bilyone ho moralomotho nakong yona eo, ka ho ka moo di boletsweng ka teng. Matlo a setjhaba a ahilweng ka krante ya ntshetsopele ya bodulo ba batho diporovenseng e lebelletswe ho fihla ho R 44.3 bilyone.

Thepa ena ya matlo e tla fetsetsa ho bang ba matlo. Nakong ya dilemo tse tharo tse latelang, mmuso o tla eketsa mothamo wa ona wa ho etsa motlakase, ntlafatsa le ho eketsa marangrang a dipalangwang, mme o ntlafatse ditshebeletso tsa dikgwerekgwere le metsi.



## TSHEBEDISO YA DITJHELELE HO TSA BOPHELO BO BOTLE HO LWANTSHA COVID-19

**Afrika Borwa e bile le maqhubu a maholo a mane a ditshwaetso tsa COVID-19, mme ke ditshwaetso tse 3.6 miliyone tse netefaditsweng le mafu a 95 000 a netefaditsweng mafelong a Pherekgong 2022.**

Letsholo la ho enta la COVID-19 le bohlokwa haholo ho thibela ho ata ha kokwanahlooko ena le ho sehela moedi ho mpefala ha ditshwaetso. Ke tjehelele e kana ka R 2.3 bilyone e abetsweng ho tswela pele ho reka ditekanyetso tsa tlatsetso le ho fana ka diete ho tloha ka Mmesa 2022 ho isa Hlakubele 2023. Diporovense di tla amohela ditekanyetso tsa tlatsetso tse R 15.6 bilyone nakong ya dilemo tse tharo tse latelang ho lwantsha COVID-19 le ho fedisa dikgahello tsa disebediswa tsa bohlokwahlakwa.



# RE THEHA MESEBETSI KA TSHEBEDISO YA MATSAPA A MOPORESITENTE A KHIRO



**Matsapa a moporesidente a khiro a ile a thakgolwa ka Mphalane 2020 jwalo ka karolo ya karabelo ya mmuso ho sewa sa COVID-19.**

Ho fihla ha jwale, matsapa ana a fane ka tshehetso ho batho ba fetang 840 000 ka tshebediso ya bobedi ho thewa ha mesebetsi, ho bolokwa ha mesebetsi le bonamodi ba tshehetso

ba boiphediso. Nakong ya dilemo tse pedi tse latelang, R 18.4 bilyone e abetswe bakeng sa matsapa ana ho fana ka tshehetso e lebisitsweng ho batho ba 500 000. A tsepamisitse maikutlo ho mosebetsi o nang le moelelo le menyetla ya boiphediso, haholoholo bakeng sa batjha ba hlo-kang mesebetsi.

## LANANETSA-MAISO LA NTSHAFATSO YA TEKANYETSO YA DITJHELETE

Le ile la thakgolwa ka 2018, Vulekamali ke phothale ya inthanete e hapileng dikgau, e sebediswang ha bobebe e fanang ka ditokomane tse amanang le tekanyetso ya ditjhelete le disebediswa tsa tataiso.

Ho fihla ha jwale, datha ena e sebedisitswe ke baahi, ditheo tsa thuto, baraditaba le mekgatlo ya setjhaba. Phothale e tlisa thuto ya setjhaba le dipusisano tse mabapi le Tekanyetso ya Ditjhelete. Vulekamali e ne e ntse e lokiswa ho fihlela morao tjena – Lefapha la Matlotlo a Naha le thabetse ho tsebahatsa ho kgutla ha yona le dintshetsopele tse ding tse tla qala hara selemo sena.

Lefapha la Matlotlo a Naha, ka tshebedisanommoho le selekane sa mekgatlo ya setjhaba IMALI YETHU, le tla tswela pele ho fana ka tlhahisoleseding e ntjha ka ho sebedisa phothale ena.



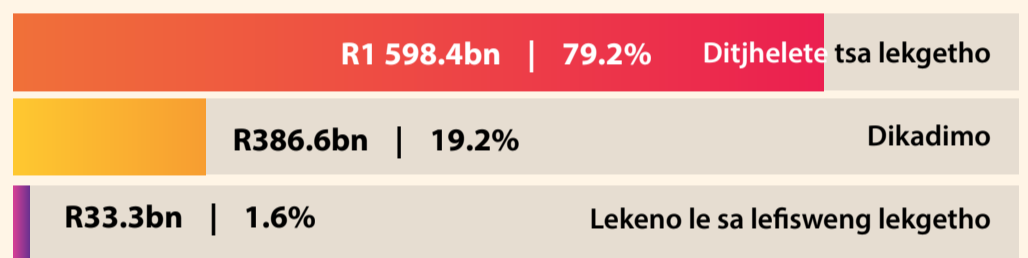
# DIKRANTE TSA SETJHABA

Dikrante tsa setjhaba di tla tshehetsa batho ba dimilione tse 18.6 dipakeng tsa Mmesa 2022 le Hlakubele 2023. Krante e ikgethileng ya COVID-19 bakeng sa kimollo ya setjhaba e abetswe R 44 bilyone ho fa batho ba unang molemo R 350 ka kgwedi. Tekanyetso ya ditjhelete ena e tla eketsa boleng ba dikrante tsa nako e telele ho ipapisitse le infoleishene.

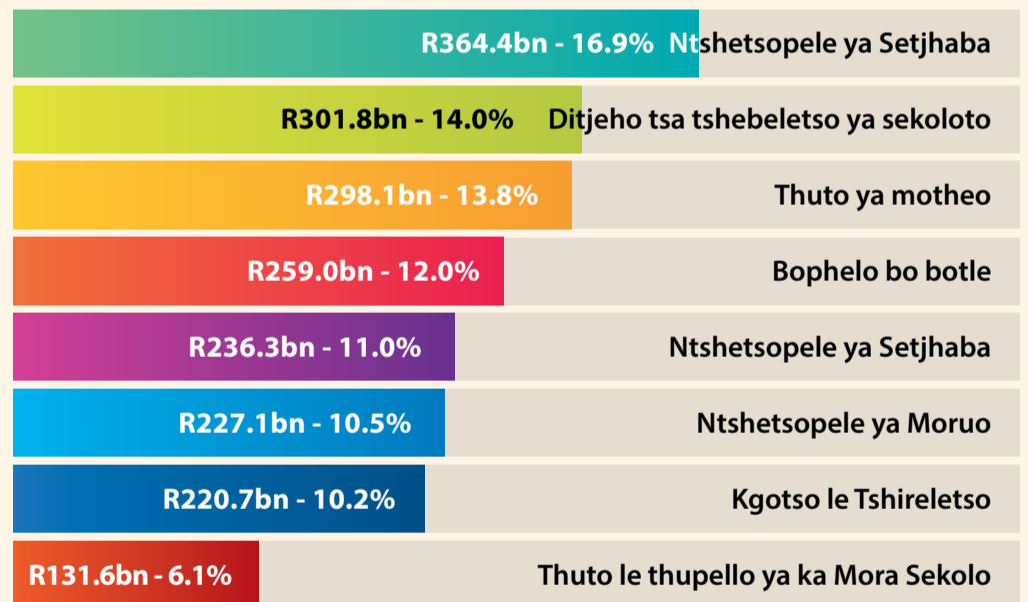
DIKRANTE TSA SETJHABA	2021/22	2022/23
KRANTE YA MAQHEKU	R1 890	R1 985
KRANTE YA MAQHEKU, BA KA HODIMO HO 75	R1 910	R2 005
KRANTE YA MEKAUBERE YA NTWA	R1 910	R2 005
KRANTE YA BATHO BA SA ITEKANELANG	R1 890	R1 985
KRANTE YA TLHOKOMELO YA BA SE NANG BATSWADI	R1 050	R1 070
KRANTE YA BATHO BA HLOKOMELWANG KE BA BANG	R1 890	R1 985
KRANTE YA TSHEHETSO YA BANA	R460	R480

## TJHELETE E TSWA HO KAE MME E TLA SEBEDISWA JWANG KA 2022/23?

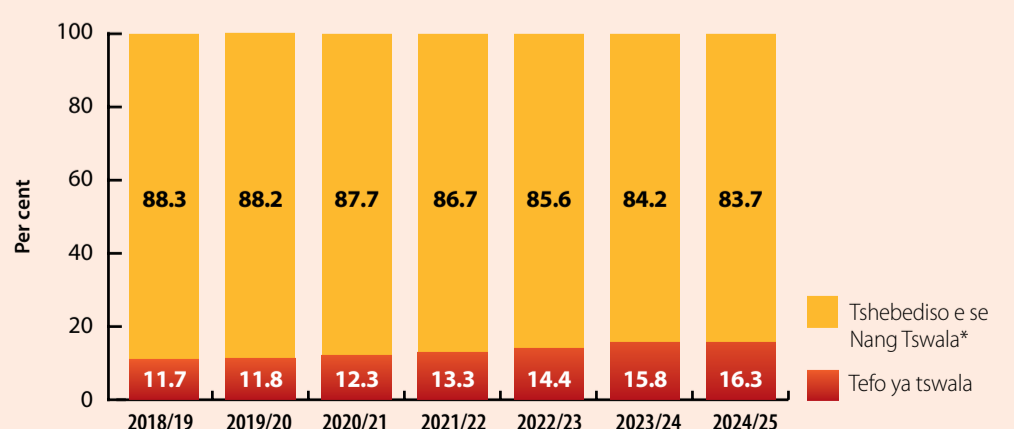
### MEHLODI YA MMUSO YA LEKENO KA 2022/23



### GOVERNMENT SPENDING IN 2022/23



## DITEFELLO TSA MMUSO TSE SENANG TSWALA LE TSA TSWALA JWALO KA KAROLO YA TSHEBEDISO YA KAKARETSO YA DITJHELETE



\*Tshebediso ya tjhelete e se nang tswala ke tshebediso ya kakaretso ke mmuso ho sa kenyetsetse tswala e lefilweng sekolotong.

# DITLHAHISO TSA LEKGETHO TSA 2022



## LEKGETHO LA LEKENO LA MOTHO

### EBE DIPHETOHO TSA LEKGETHO LA LEKENO LA BOTHO DI TLA O AMA JWANG?

Tekanyetso ya Ditjhelete ya 2022 e fana ka kimollo ya lekgetho ka ho tsebahatsa tokiso ya masakana a lekgetho la lekeno la botho le diphokoleto ho latela palo e lebelletsweng ya infoleishene ya peresente tse 4.5. Palo eo motho ka mong a ka e putswang pele a ka lokela ho lefa lekgetho bakeng sa selemo sa lekgetho ho tloha ka la 1 Hlakubele 2022 ho isa 28 Hlakola

MEHATELO YA LEKGETHO	SELEMO SA LEKGETHO SA 2021/22	SELEMO SA LEKGETHO SA 2022/23
Ba ka tlase ho dilemo tse 65	R87 300	R91 250
Ba dilemo tse 65 ho isa ho 74	R135 150	R141 250
Ba dilemo tse 75 le ho feta	R151 100	R157 900

Mehatelo e metjha ya lekgetho bakeng sa batho ba lefang lekgetho la botho ke e latelang:

PHOKOLETSA YA LEKGETHO	SELEMO SA LEKGETHO SA 2021/22	SELEMO SA LEKGETHO SA 2022/23
Motho (batho bohle)	R15 714	R16 425
Sekondari (ba dilemo tse 65 le ho feta)	R8 613	R9 000
Thesheari (ba dilemo tse 75 le ho feta)	R2 871	R2 997

## LEKGETHO LA DIBE

### DIKEKETSEHO TSA LEKGETHO LA TAHI LE KWAE

Lekgetho le itseng la dino tse nang le tahi le dihlahiswa tsa kwae le tla eketseha ka peresente e dipakeng tsa 4.5 le 6.5.

	E EKETSEHE KA:
Biri ya mmela	11c kotikoti e le nngwe ya 340ml
Waene e sa matlafatswang	17c botlolo e le nngwe ya 750ml
Waene e matlafaditsweng	33c botlolo e le nngwe ya 750ml
Waene e phatsimang	76c botlolo e le nngwe ya 750ml
Disaeda le dino tsa ditholwana tse nang le tahi	11c kotikoti e le nngwe ya 340ml
Disepiriti	R 4.83 botlolo e le nngwe ya 750ml
Disikarete	R 1.03 pakete e le nngwe ya tse 20
Mahlakana a futhumaditsweng a sehlahiswa sa kwae	78c pakete e le nngwe ya tse 20
Kwae ya sikarete	R 1.16 50g ka nngwe
Peipi ya kwae	37c 25g ka nngwe
Disikara	R 6.77 23g ka nngwe

## DILEFII LE LEKGETHO LA MAFURA

Ha hona nyollo lefing ya kakaretso ya mafura esitana le lefii ya Letlole la Dikotsi tsa Mebileng. Ha jwale:

- Lefii ya kakaretso ya mafura ke R 3.85 litara ka nngwe ya peterolo le R 3.70 litara ka nngwe ya disele
- Lefii ya Letlole la Dikotsi tsa Mebeleng ke R 2.18 litara ka nngwe bakeng sa bobedi peterolo le disele.

## DITEFISO TSA LEKGETHO

### LEKGETHO: BATHO LE DITERASTE

Lekgetho le lefuwang ke batho bakeng sa selemo sa lekgetho se dipakeng sa 1 Hlakubele 2022 le 28 Hlakola 2023

Mokgolo o lefiswang lekgetho (R)	Tefiso ya lekgetho (R)
0 ho isa ho 226 000	18% ya mokgolo o lefiswang lekgetho
226 001 ho isa ho 353 100	40 680 + 26% ya mokgolo o lefiswang lekgetho o fetang 226 000
353 101 ho isa ho 488 700	73 726 + 31% ya lekgetho le lefiswang lekgetho o fetang 353 100
488 701 ho isa ho 641 400	115 762 + 36% ya mokgolo o lefiswang lekgetho o fetang 488 700
641 401 ho isa ho 817 600	170 734 + 39% ya mokgolo o lefiswang lekgetho o fetang 641 400
817 601 ho isa ho 1 731 600	239 452 + 41% ya mokgolo o lefiswang lekgetho o fetang 817 600
1 731 601 le ho feta	614 192 + 45% ya mokgolo o lefiswang lekgetho o fetang 1 731 600
Diteraste ntle feela le diteraste tse ikgethang	45%

### LEKGETHO LA MOKGOLO: DIKHAMPHANE

Dilemo tsa ditjhelete tse fellang ka letsatsi lefe kapa lefe le dipakeng tsa 1 Mmesa 2022 le 31 Hlakola 2023

Mofuta	Tefiso ya lekgetho
Companies	28% ya mokgolo o lefiswang lekgetho (ho fihlela 30 Hlakola)
Dikhamphane	27% ya mokgolo o lefiswang lekgetho (ho fihlela 31 Hlakola)

### LEKGETHO LA LEKENO: DIKHOPREISHENE TSA DIKGWEO TSE NYANE

Dilemo tsa ditjhelete tse fellang ka letsatsi lefe kapa lefe le dipakeng tsa 1 Mmesa 2022 le 31 Hlakubele 2023.

Lekgetho la mokgolo (R)	Tefiso ya lekgetho (R)
0 to 91 250	0% ya mokgolo o lefiswang lekgetho
91 251 to 365 000	7% ya mokgolo o lefiswang lekgetho o fetang 91 250
365 001 to 550 000	19 163 + 21% ya mokgolo o lefiswang lekgetho o fetang 365 000
550 001 and above	58 013 + 28% ya tjhelete e fetang 550 000 (ho fihlela 30 Hlakola) 58 013 + 27% ya tjhelete e fetang 550 000 (ho tloha ho 31 Hlakola)

### LEKGETHO LA LEKENO LA KGWEO E NYANE

Dilemo tsa ditjhelete tse fellang ka letsatsi lefe kapa lefe le dipakeng tsa 1 Hlakubele 2022 le 28 Hlakola 2023

Lekgetho la mokgolo (R)	Tefiso ya lekgetho (R)
0 - 335 000	0% ya lekeno la kgwebo le lefiswang lekgetho
335 001 - 500 000	1% ya lekeno la kgwebo le lefiswang lekgetho le fetang 335 000
500 001 - 750 000	1 650 + 2% ya lekeno la kgwebo le lefiswang lekgetho le fetang 500 000
750 001 le ho feta	6 650 + 3% ya lekeno la kgwebo le lefiswang lekgetho le fetang 750 000

Lekgetho la khabone la mafura le tla eketseha ka sente e le 1 litara ka nngwe ho tloha ka la 6 Mmesa 2022. Sena se tla eketsa lekgetho ho ba 9c litara ka nngwe ya peterolo le 10c litara ka nngwe ya disele